

ODLIŠNOSTI VYŠETŘOVÁNÍ A DOKAZOVÁNÍ MRAVNOSTNÍ TRESTNÉ ČINNOSTI PÁCHANÉ NA DĚTĚCH

Pomáhat a chránit

Hlavní normy trestního práva

- Trestní zákoník, zákon číslo 40/2009 Sb., (tr. zákoníku)
- Trestní řád, zákon číslo 141/1961 Sb., (tr. řádu)
- Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, zákon číslo 218/2003 Sb., (ZSVM)
- Zákon o obětech trestných činů, zákon číslo 45/2013 Sb., (ZOTČ)
-

Hlavní důkazní prostředky

- Výslech zvlášt' zranitelné oběti
- Lékařské zprávy
- Znalecké posudky
- Svědecké výpovědi!!!
- Ohledání místa činu!!!
- Stopy!!!

ZVLÁŠŤ ZRANITELNÁ OBĚŤ

Dle § 4 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, se obětí rozumí fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.

Zvlášť zranitelnou obětí je při splnění podmínek uvedených v odst. 2 :

- a) dítě,
- b) osoba, která je vysokého věku, s fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť tr. činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku)....
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, apod.

ZVLÁŠŤ ZRANITELNÁ OBĚŤ

Pojmy:

- ❖ mládež (*§ 2 odst. 1 písm. a) ZSVM*)
- ❖ mladistvý (*§ 2 odst. 1 písm. c) ZSVM*)
- ❖ osoba mladší patnácti let (*§ 2 odst. 1 písm. b) ZSVM*)
- ❖ dítě = osoba mladší osmnácti let
(*§ 126 tr. zákoníku*)
- ❖ dítě mladší tří let (*§195 odt. 2 písm. a) tr. zákoníku*)

ZVLÁŠŤ ZRANITELNÁ OBĚŤ

Pojmy:

- ❖ mládeží jsou děti a mladiství, (*§ 2 odst. 1 písm. a) ZSVM*), pojem „mládež“ není v trestním zákoníku ukotven.
- ❖ mladistvý je kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku; má se za to, že mladistvým je i ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok věku, ale u něhož není možné bez důvodné pochybnosti určit, že v době spáchání provinění překročil osmnáctý rok věku (*§ 2 odst. 1 písm. c) ZSVM*), pojem „mladistvý“ není v trestním zákoníku ukotven.

ZVLÁŠŤ ZRANITELNÁ OBĚŤ

- ❖ osoba mladší patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku, (**§ 2 odst. 1 písm. b) ZSVM**), takovým dítětem je i osoba ještě v den svých patnáctých narozenin, neboť patnáctý rok věku je dovršen až uplynutím dvacáté čtvrté hodiny takového dne.
- ❖ dítě (**§ 126 tr. zákoníku**), dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak, *dítětem mladším osmnácti let se podle § 139 tr. zákoníku o počítání času rozumí jen dítě do dne předcházejícího jeho osmnáctým narozeninám (obdobně dítě mladší patnácti let).*

Co to znamená v praxi?

- oběť v den svých 15. narozenin již často není chráněna kvalifikovanou skutkovou podstatou (viz např. § 185 tr. zákoníku)
- děti mohou v den svých 15. narozenin zahájit pohlavní život, ovšem pachatel je v den svých 15. narozenin osobu trestně neodpovědnou, je pouze pachatelem činu jinak trestného ...
- obdobné to je s hranicí osmnácti let

Trestní stíhání se souhlasem poškozeného

Trestní stíhání pro vyjmenované trestné činy lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného, včetně tr. činů znásilnění, sexuální nátlak apod., (§ 163 tr zákoníku).

Souhlasu poškozeného s trestním stíháním není třeba, pokud:

- a) byla takovým činem způsobena smrt,
- b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byla jeho svéprávnost omezena,
- c) poškozeným je osoba mladší 15 let,**
- d).....

(§ 163a tr zákoníku)

Promlčení trestní odpovědnosti z pohledu oběti trestného činu

- trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, (§ 34 odst. 1 tr. zákoníku),
- do promlčecí doby se nezapočítává doba, po kterou oběť trestného činu hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti **byla mladší osmnácti let**, (§ 34 odst. 3, písm. c) tr. zákoníku).

Ochrana dětí v trestním zákoníku

- skutkové podstaty týkající se pouze dětí,
- kvalifikované skutkové podstaty, často rozlišují kategorie dítě a dítě mladší patnácti let,
- též přitěžující okolnost (pouze není-li současně znakem skutkové podstaty),
- (ochrana dítěte dle § 185 tr. zákoníku vs. § 187 tr. zákoníku – u dětí předškolního, event. raně školního věku (cca do 8 let) je třeba v případech sexuálního zneužívání presumovat tzv. **bezbrannost**, kdy dítě díky nízkému věku a s tím související nedostatečné rozumové vyspělosti nerozumí jednání pachatele, nechápe jeho význam a důsledky a nedokáže ihned posoudit význam kladení odporu proti požadovanému (z hlediska právního tedy jde o donucení) pohlavnímu styku; kvalifikace dle § 187 tr. zákoníku je prakticky vyloučena)

Trestní řád

- § 45 tr. řádu – opatrovník
- § 21 ZOTČ – důvěrník
- § 51a tr. řádu – zmocněnec
- § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu – skryté údaje

§ 45 tr. řádu

(1) **Není-li poškozený osobou plně svéprávnou nebo je-li omezen ve svéprávnosti, vykonává jeho práva podle tohoto zákona jeho zákonný zástupce nebo opatrovník.** V případě, že je nebezpečí z prodlení a zákonný zástupce nebo opatrovník nemůže vykonávat práva uvedená ve větě první nebo nebyl-li opatrovník ustanoven, ačkoli jsou dány důvody pro jeho ustanovení, je třeba opatrovníka neprodleně ustanovit

(2) Opatrovníka ustanovuje předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. **Jinou osobu než advokáta lze ustanovit opatrovníkem jen s jejím souhlasem.** Nelze jím ustanovit osobu, u níž lze mít důvodnou obavu, že pro svůj zájem na výsledku řízení nebude řádně hájit zájmy poškozeného. *Usnesení o ustanovení opatrovníka se oznamuje tomu, kdo je jím ustanovován, a nevylučuje-li to povaha věci, též poškozenému.* Proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je přípustná stížnost.

§ 51a tr. řádu

- dle § 51a odst. 2 tr. řádu mají **poškozený mladší než osmnáct let** (s výjimkou tč dle § 196 tr. zákoníku) **a zvláště zranitelná oběť podle zákona o obětech trestných činů** nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněnce bezplatně,
- dle zákona má bez dalšího nárok na zmocněnce bezplatně poškozený mladší než osmnáct let,
- dle komentáře toto oprávnění trvá jen do dovršení osmnácti let věku,
- je-li současně zvláště zranitelnou obětí, nárok trvá

§ 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu

„ ... jsou-li při prováděném úkonu zjištěny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání poškozeného, svědka, zákonného zástupce, opatrovníka, zmocněnce nebo důvěrníka, pak se na žádost těchto osob do protokolu neuvádějí, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení, ale vedou se tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a úředníci Probační a mediační služby činní v dané věci; to platí také pro údaje o osobních, rodinných a majetkových poměrech poškozeného a svědka ... „

Postup po nápadu věci ohledně trestné činnosti na dítěti

Jakmile je učiněno oznámení či jinak opatřen poznatek o možné trestné činnosti k újmě dítěte (osoby mladší 18-ti let) se sexuálním podtextem nebo ohledně jeho týrání - je zpravidla na místě postup dle § 158/3 tr. řádu.

Podkladem pro obsah záznamu dle § 158/3 tr. řádu, potažmo následné usnesení podle § 160/1 tr. řádu by měly být základní informace o skutkových okolnostech rozhodných pro naplnění znaků příslušné skutkové podstaty tr. činu.

Druhy „výslechů“ dětské oběti

Po zahájení tr. stíhání:

- výslech svědka dle § 101 tr. řádu za užití § 102 tr. řádu,
- výslech je nutno provádět zvlášt' šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat, (§ 102 odst. 3 tr. řádu),
- V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech, (§ 102 odst. 3 tr. řádu),
- osobě mladší než 18 let lze klást otázky jen prostřednictvím OČTR, (§ 102 odst. 3 tr. řádu).

Druhy „výslechů“ dětské oběti

Před zahájením tr. stíhání:

- protokol o trestním oznámení (§ 158/2 tr.ř.) – doporučuje se max. v základním rozsahu zjišťovaných informací,
- úřední záznam o podání vysvětlení dle § 158/6 tr.ř. - s ohledem na § 158/9 tr. řádu na místě zcela výjimečně, a to i pro minimální důkazní použitelnost,
- ??? výslech svědka dle § 158/9 tr.ř. věta druhá ve spojení s § 102/1 tr.ř. – **doporučuje se** ke zjištění rozhodných okolností ???,
- výslech svědka dle § 158a tr.ř. za účasti soudce, neodkladný či neopakovatelný úkon.

Ke kontradiktornosti a použitelnosti důkazů

Z judikatury ÚS, Pl. ÚS 25/13:

Předtím, než může být obžalovaný uznán vinným, musí být **všechny důkazy v neprospěch obžalovaného v zásadě provedeny při veřejném přelíčení**. (zásady bezprostřednosti a ústnosti)

Výjimky z této zásady lze akceptovat pouze **s výhradou respektování práv obhajoby**. Obžalovanému tak obecně musí být dána **možnost** odpovídajícím a dostatečným způsobem **zpochybnit svědectví v jeho neprospěch a vyslechnout ty, kdo svědectví poskytli**, a to buď v okamžiku jejich výpovědi, nebo v pozdější fázi řízení.

Ke kontradiktornosti a použitelnosti důkazů

Evropský soud pro lidská práva stanovil tři kritéria pro posuzování námitek na poli článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy týkajících se nepřítomnosti svědka při jednání soudu.

Podle těchto kritérií je třeba nejprve prověřit:

- **zda je dán závažný důvod pro to, že obhajoba nemá možnost vyslechnout nebo nechat vyslechnout svědka obžaloby,**
- **pokud nedošlo k výslechu svědka ze závažného důvodu, nelze výpověď nepřítomného svědka v zásadě považovat za výlučný nebo rozhodující důkaz viny,**
- **je-li jako důkaz připuštěna výpověď svědka, kterého neměla obhajoba příležitost vyslechnout, a tato výpověď představuje výlučný nebo rozhodující důkaz viny, neznamená to bez dalšího porušení práva na spravedlivý proces; řízení jako celek lze považovat za spravedlivé, jestliže jsou dány skutečnosti dostatečným způsobem vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu a umožňující řádné a spravedlivé posouzení důvěryhodnosti takového důkazu.**

Děkuji za pozornost.

